

FUNCȚIA DUBLĂ A MONUMENTELOR ARHITECTURALE DIN MUZEUL SĂTULUI DIN BUCOVINA - EXPOZAT ÎN SINE ȘI SPAȚIU DE DEPOZITARE PENTRU PATRIMONIUL MOBIL

Gabriela NEMȚOI

Muzeele în aer liber, sub aspectul problematicei conservării, nu pot fi considerate ca un tot unitar; ci mai degrabă ele există sub forma unui complex constituit din mici unități muzeale.

În general, monumentele arhitecturale dețin un dublu rol: rolul de expoziție în sine, subordonat ideii tematice pentru fiecare complex în parte (ilustrarea evoluției arhitecturale, evoluției istorico - sociale a unei regiuni), dar și rolul de spațiu de expunere pentru diverse categorii de bunuri muzeale din patrimoniul mobil (ceramică, lemn, textile) în interiorul fiecărei unități în parte. În cazul acesta, fiecare unitate își asumă măsurile necesare în procesul de conservare, în funcție de particularitățile apărute, dar și în funcție de inventarul interior pe care-l deține.

Analizate din punct de vedere al naturii constructive, monumentele arhitecturale au un regim aparte în a stabili care anume din factorii degradanți acționează preferențial asupra sa. În acest sens, există o legătură directă între capacitatea de reacție a monumentului la agenții distructivi și influența factorilor mediului înconjurător (compuși chimici din atmosferă, fluctuațiile de

temperatură, umiditatea atmosferică, radiația luminoasă). Capacitatea diferită de reacție la factorii mediului influențează direct și calitatea particulară a microclimatului din interiorul monumentului. La rândul lor, parametrii microclimatului interior determină starea de sănătate a patrimoniului mobil amplasat în încăperi.

Spre deosebire de patrimoniul mobil care înglobează piese de dimensiuni mici, muzeele în aer liber grupează un număr mare de construcții, deci un volum foarte mare de materiale diferite. Materialele au o structură constructivă diversă: lemn, pământ, piatră, fiecare dintre ele presupunând modalități și tehnici specifice de tratare.

Construcțiile sunt amplasate sub directă incidență a factorilor de mediu, cu acțiune permanentă (radiația solară, variațiile temperaturii și U.R. a aerului, precipitații, agenți biotici); iar aceasta presupune aplicarea unor măsuri riguroase de conservare. În general, este acceptată ideea că domeniul conservării se referă la ansamblul metodelor și mijloacelor profilactice și curative puse în slujba păstrării în condiții optime a bunurilor culturale.

Aceasta se realizează prin

efectuarea permanentă a controlului factorilor de influență fizico - chimică și biologică și, apoi, prin adoptarea unor măsuri pentru menținerea acțiunii acestora în limite cât mai puțin nocive vieții bunurilor culturale.

Este de subliniat faptul că această activitate trebuie să aibă un caracter permanent, deoarece factorii care acționează influențează în primul rând elementele exterioare ale construcțiilor arhitecturale. Din acest motiv, atât masa lemnoasă originală a unui element arhitectural, cât și fragmentele din material lemnos nou, după achiziție, demontare, transport și depozitare, suportă un tratament chimic care reprezintă o dezinfectare și, în același timp, o protecție față de microorganisme.

Pentru asemenea tratamente se folosește tehnica imersării. Fiind din lemn - un material organic -, monumentele arhitecturale sunt supuse, tocmai prin amplasament, factorilor de mediu (atmosfera, temperatură, lumină, relief, curenți de aer, alte organisme vii). Mediul are un rol predominant în procesele evolutive ale organismelor vii care, la rândul lor, determinate fiind de mediu, reprezintă un factor de transformare al acestuia. Impactul factorilor climatici asupra monumentelor din muzeele în aer liber se manifestă sub toate formele specifice de acțiune.

Radiația solară manifestată sub forma energiei luminoase și calorice, cât și umiditatea aerului, curenții de aer, precipitațiile, constituie elemente de condiționare fie prin efecte directe fie prin favorizarea dezvoltării agenților de biodegradare.

În general, programele de conservare prevăd în puține cazuri cercetări sistematice pe teritoriul aferent muzeelor în aer liber, orientându-se mai mult spre evaluarea degradărilor produse și a tratamentelor de însănătoșire decât spre studiul cauzelor.

Cercetările climatologice în muzeele în aer liber vizează, în primul rând, cei doi parametri esențiali: temperatura și umiditatea aerului - variații. Acestea acționează atât în exteriorul monumentului cât și în interior, fiind principala cauză de degradare a patrimoniului mobil, indiferent de tipul acestuia - ceramică, textile, lemn.

Umiditatea relativă a aerului și umiditatea lemnului datorită proprietăților sale higroscopice se află într-o permanentă legătură. Lemnul absoarbe din apă o anumită cantitate de vapori de apă pentru stabilirea unui echilibru între presiunea și temperatura vaporilor atmosferici conținută de el. Această proprietate cu privire la umiditatea lemnului se numește umiditate de echilibru. Echilibrul stabilit între mediu și lemn poate fi schimbat în momentul în care există o variație a U.R. a aerului. Reacția lemnului se materializează prin absorbție - produce umflarea - sau prin reacția reversă - desorbția -, care produce contragerea. Rezultatul repetării ciclice a acestor fenomene duce la slăbirea rezistenței mecanice a lemnului, crăpare și, respectiv, deformarea lui.

Umiditatea mai reprezintă unul dintre principalii factori care favorizează toate fazele de dezvoltare a ciupercilor: germinarea sporilor,

elaborarea enzimelor, formarea miceliului și a elementelor de înmulțire. Un interior de construcție umed atrage după sine atât o deteriorare a lemnului cât și apariția microorganismelor, dar nu numai asupra lemnului din construcție, ci și asupra elementelor mobile de patrimoniu, indiferent de material. Ventilația este fenomenul care modifică gradul de umiditate.

Pe acest fundal (umiditate), temperatura este al doilea factor esențial nociv. Acțiunea directă a temperaturii asupra lemnului se manifestă prin efectele dilatării termice inegale, în funcție de cele trei direcții (tangențial, longitudinal, radial), fapt care conduce la același gen de variații dimensionale ca și cele provocate de U.R., însă nu de aceeași amploare.

Temperaturile ridicate favorizează degradările de natură fotochimică, considerându-se că o creștere de 10 – 15 grade C duce la dublarea vitezei reacției chimice. Temperatura este unul din factorii abiotici ecologici dintre cei mai importanți, determinând răspândirea și intensitatea înmulțirii agenților

biologici. Din această cauză, modul de comportare atât al ciupercilor cât și al insectelor în evoluția patologică a deteriorărilor asupra lemnului este invers proporțională cu temperatura.

În general, se admite că odată cu creșterea temperaturii durata vieții insectelor se micșorează. Față de temperaturile ridicate, rezistența insectelor este determinată de temperatura de coagulare a substanțelor organice albuminoide și proteice. La 45 - 50°C, toate insectele mor în circa 60 de minute.

Cei doi factori - U.R. și temperatura - acționează diferit, în interiorul monumentului, deci, asupra patrimoniului mobil, și în exterior; asupra monumentului arhitectural, ca obiectiv în sine. Cele cinci tipuri de degradări a lemnului - degradare termică, hidrolitică, fotochimică, biologică și fizică - nu pot fi aceleași la patrimoniul mobil și la cel arhitectural, deoarece microclimatul din interior poate fi reglat, iar macroclimatul exterior nu. În cazul acesta, monumentul arhitectural va dezvolta o dublă strategie de conservare.

La fonction double des monuments architecturaux du Musée du village de Bucovine - exponat lui même et endroit utilisé comme depot pour le patrimoine mobil

Résumé

Les musées en plein air comme probleme de conservation, ne représentent pas un entier unitaire et elles sont vues comme des petites complexes

d'uniteés muséales.

Le rôle essentiel est celui d'apporter devant l'opinion publique son statut d'exponat par ses monuments architecturaux mais aussi celui d'espace de depôt pour les objets culturels - ceramique, textiles, bois.

La double fonction des monuments architecturaux signifie une activiteé intense, un programme permanent de conservation - restauration pour l'ambience interieure et exterieure.